

Таблиця 4

Окремі показники фінансових результатів підприємств України та оцінка абсолютного впливу факторів на їх зміну за період 2009 – 2010 р.

Рік	Чистий прибуток (млн. грн.)	Поточні активи (млн. грн.)	Власний капітал (млн. грн.)	Поточні пасиви (млн. грн.)	I_r (гр.2/гр.4)	I_a (гр.2/гр.3)	I_b (гр.3/гр.5)	I_c (гр.5/гр.4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2009	-37131,1	1749042,8	1252279,0	1556971,3	-0,0296	-0,0212	1,1234	1,2443
2010	13906,1	2229892,3	1426711,6	1891268,2	0,0096	0,0062	1,1790	1,3256
Абсолютний приріст результативного та змінних показників					0,0392	0,027	0,056	0,081
Результат зважування факторів у %					$\frac{a_1 b_1 c_1}{a_0 b_0 c_0}$	$\frac{a_1 b_0 c_0}{a_0 b_0 c_0}$	$\frac{a_1 b_1 c_0}{a_1 b_0 c_0}$	$\frac{a_1 b_1 c_1}{a_1 b_0 c_0}$
Індексна система $I_r = I_a I_b I_c$					-0,33	-0,29	1,05	1,07
Фактори впливу		Індекси		Розрахункова величина		Абсолютний вплив фактора		
a		-0,29		-2,96 ? -0,29 = 0,86		0,86 – (-2,96) = 3,82		
b		1,05		0,86 ? 1,05 = 0,90		0,90 – 0,86 = 0,04		
c		1,07		0,90 ? 1,07 = 0,96		0,96 – 0,90 = 0,06		
Разом		Абсолютне відхилення $r_1 - r_0$				3,92		

в структурі загального капіталу збільшує розмах рентабельності, силу дії фінансового важеля та чистий прибуток. Проте, це викликає збільшення ступеня фінансового ризику через вплив високого значення плеча фінансового важеля. Високе значення цього показника впливає на структуру витрат (збільшує питому вагу постійних витрат) та підсилює дію операційного важеля. В результаті сукупного впливу фінансового та операційного важелів, підприємства з низьким запасом фінансової стійкості опиняються за межею рентабельності та несуть великі втрати власного капіталу. Таким чином, детальний аналіз структури капіталу дає інформацію про можливість використання внутрішніх резервів підприємства в умовах перманентної кризи та нестабільного впливу зовнішнього середовища на прийняття конкретних управлінських рішень щодо застосування економічних важелів підвищення ефективності його використання.

УДК 657.37 : 334.176

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ КОРИСТУВАЧІВ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито суть та види звітності підприємства, нормативно-правове забезпечення процесів її складання й подання, визначено інтереси користувачів звітності через призму задоволення їх соціальних і економічних потреб

для розвитку власної діяльності та суспільства загалом.

Ключові слова: звітність підприємства, фінансова звітність, податкова звітність,

статистична звітність, спеціальна звітність, користувачі звітності, соціально-економічний інтерес.

I. Вступ. У сучасних умовах господарювання кожне підприємство, незалежно від його організаційно-правової форми та власності, не може функціонувати відокремлено від інших суб'єктів підприємницької діяльності, установ і організацій. Такі відносини можуть мати обов'язковий та добровільний характер. Перший означає законодавче регулювання діяльності кожної господарюючої юридичної та фізичної особи, їх підпорядкованість вищестоящим галузевим і державним органам влади, своєчасність та точність подання усіх необхідних даних та сплати всіх видів податків і платежів. Добровільною є взаємодія підприємства з іншими, часто аналогічними йому суб'єктами господарювання. Вона поділяється на такі підвиди: альтернативна та безвихідна. Класифікаційною ознакою такого поділу є можливість вибору партнерів – тобто якщо вона існує, то перевага надається найкращому/надійнішому, а якщо відсутня – наявному.

Незалежно від виду відносин підприємства з іншими функціонуючими структурами кожен взаємодіючий суб'єкт має власну зацікавленість у результатах його діяльності, а такі інформаційні потреби задовольняє через аналіз поточних і зведених облікових даних виражених у складеній та поданій у відповідні інстанції звітності.

Загальновідоме і науково та практично визнане суспільстві твердження, що метою функціонування кожного підприємства є отримання економічних вигод, тобто прибутку. Останній формується на основі бухгалтерських даних, які згруповані в облікові реєстри та види підприємницької звітності. Саме остання є основою оцінки поточної діяльності господарюючого суб'єкта, та визначення стратегії розвитку. Тому часто науковці-економісти, зокрема Верига Ю. А., Левилька С. О., Ленів В. С., Хом'як Р. Л., Якубів В. М. та інші, обгрунтовують лише економічні потреби користувачів звітності підприємства. Проте сучасна державна політика спрямована також на підвищення значущості соціальних пріоритетів у діяльності кожної господарюючої структури, що зумовлює актуальність дослідження інтересів користувачів звітності підприємства у такому ракурсі.

II. Постановка завдання. Метою статті є розкриття суті складових звітності підприєм-

ства та визначення соціальних і економічних потреб користувачів при її читанні та оцінці задля власного й загальносуспільного розвитку.

III. Результати. Звітність підприємства можна визначити як перелік видів і відповідних форм, що базуються на згрупованій системі показників, що є узагальненням результатів бухгалтерського обліку на звітну дату [1]. Це сукупність узагальнюючих взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих показників про фінансову та виробничо-господарську діяльність підприємства за певний проміжок часу. За економічним змістом вона її основними видами є: фінансова, податкова, статистична, спеціальна [2, с. 10; 12], організація складання та подання кожної форм із яких регулюється відповідними нормативно-правовими документами (рис. 1).

Що стосується користувачів звітності підприємства, то їх законодавче визначення обмежується лише фінансовою звітністю, підтвердженням чого є формулювання у Законі України "користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень" [3].

Відповідно до трактування цього нормативно-правового акту поняття "бухгалтерський облік" вони поділяються на внутрішніх і зовнішніх [3].

Саме на цих законодавчих засадах ґрунтуються дослідження науковців щодо питань організації обліку складання та подання звітності підприємства. І часто користувачі визначаються лише в контексті її одного виду – фінансової. Щодо потреб таких інформаційних споживачів, то вони часто мають тільки економічне підґрунтя.

Проте, на нашу думку, доцільно розкривати всі види звітності, яка формується на підприємстві через призму забезпечення потреб її зовнішніх і внутрішніх користувачів, при одночасному обґрунтуванні двох складових інтересів останніх – економічної та соціальної. Доцільно зазначити, що вони можуть означати як отримання власної вигоди, так і її спрямування на користь іншого (-их) господарюючого (-их) суб'єкта (-ів).

Споживачі звітної інформації підприємства включають визначені науковцями на основі теоретичних досліджень і практичних спостережень зовнішніх і внутрішніх користувачів, при доповненні їх переліку окремою групою – наукових пошуків.

Мельник Н. Б.

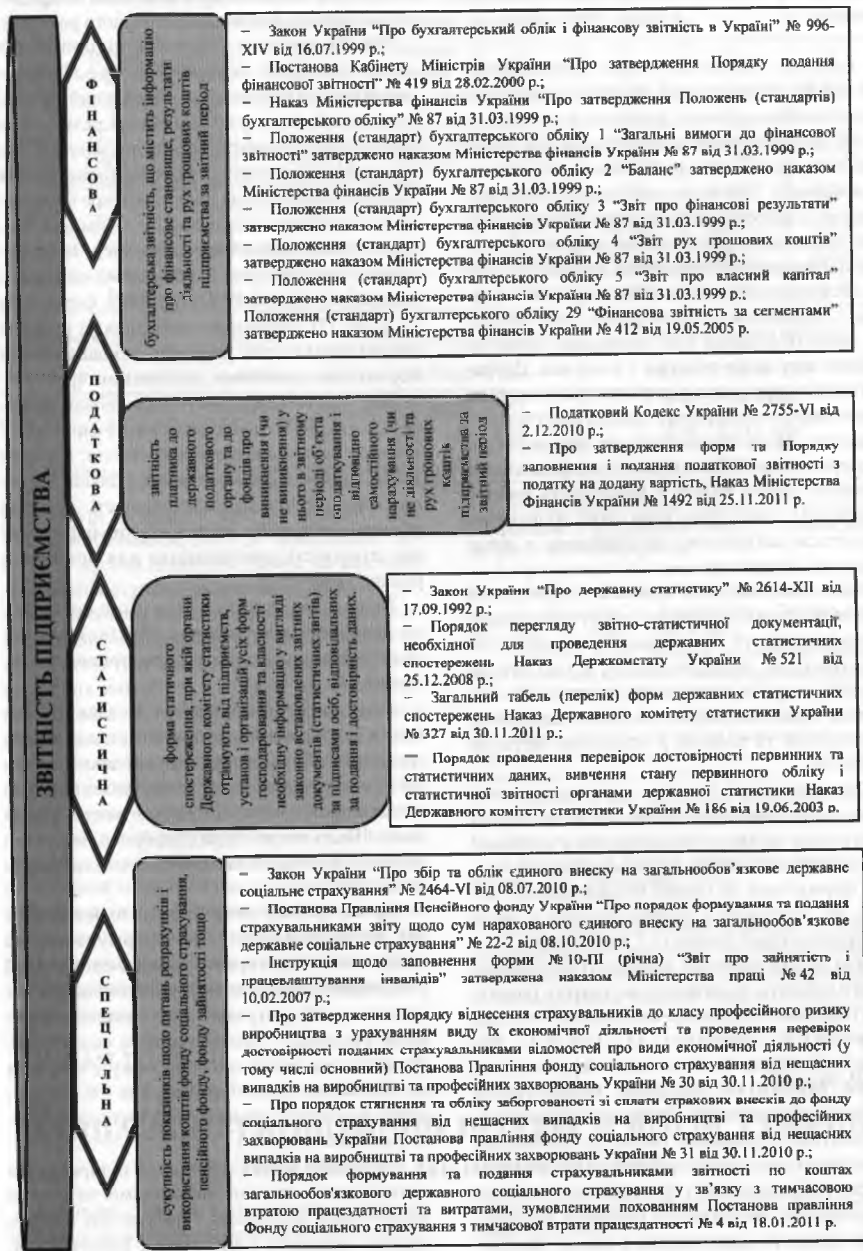

Рис. 1. Види звітності підприємства та нормативно-правове забезпечення їх складання та подання

Не обов'язково є наявність інтересу кожного користувача до всіх видів звітності, а також постійний поділ його інформаційних потреб на економічні та соціальні – можливим є варіант виокремлення їх соціально-економічної групи.

Для змістовної інтерпретації всіх інтересів користувачів даних групованих у звітності підприємства доцільно подати їх наглядно (табл. 1).

номічну цінність, адже підвищує престиж підприємства при зайнятості у ньому осіб із фізичними вадами та знижує державно-платіжне зобов'язання (5).

Апарат управління господарюючим суб'єктом до всіх форм звітності має як економічний, так і соціальний інтерес – останній є одним (8) і означає недопущення ризику втрати керівної посади і тому посилює їх контроль за своєчасністю та правильністю складання

Таблиця 1

Синтез соціально-економічних інтересів користувачів звітності підприємства та її видів

	Користувачі	Види звітності підприємства			
		фінансова	податкова	статистична	спеціальна
внутрішні	власники, засновники [4]	1	3	4	5
	апарат управління господарюючим суб'єктом [2]	6; 7	6	6	6
	працівники підприємства [5]	9	11	X	13
	профспілки [6]		15	X	15
	органи до сфери управління яких належить підприємство [6]	16	16	16	16
зовнішні	потенційні акціонери та інвестори [2]	18	X	18	X
	постачальники [5]	19	X	X	X
	покупці [5]	21	X	X	X
	банки, кредитори [5]		23	X	X
	учасники біржових торгів [2]				
	страхові компанії [2]	24	25	X	26
	судові та слідчі органи [2]				
	громадськість [2]				
	засоби масової інформації [2]				
	аудитори [6]				27
конкуренти [6]	29	29	29	29	
наукові пошукачі	31	31	31	31	

Умовні позначення:

в	економічні інтереси
п	соціальні інтереси
п	соціально-економічні інтереси
X	відсутність інтересу

Власники та засновники, як зовнішні користувачі фінансової звітності, мають економічний інтерес до фінансової звітності (1), який полягає в оцінці ними вигод від участі в капіталі та соціальний (2) через оцінку роботи найнятого управлінського персоналу [5, с. 595]. Податкова та статистична звітності характеризуються лише економічною потребою цих користувачів інформації через контролю за відсутністю проблем щодо сплати податків (3) та своєчасністю подання необхідних форм (4). Що стосується спеціальної звітності, то для власників та засновників вона має соціально-еко-

й подання всіх звітних форм (6), а також "детальне вивчення основних результативних показників задля встановлення причинно-наслідкових зв'язків у фінансовому аналізі та пошук невикористаних резервів покращання результатів функціонування господарюючого суб'єкта" (7) [2, с. 18].

Працівники, як внутрішні користувачі звітності підприємства, мають економічний інтерес до фінансової звітності через своєчасність отримання при стабільному зростанні заробітної плати (9), до податкової – можливість державного відшкодування споживчого податко-

вого кредиту (11), до спеціальної – отримання доходу (13 – якщо працівник належить до соціально незахищеної сфери населення). Соціальний інтерес відповідно означає – “оцінка надійності та стабільності робочих місць” (10) [2, с. 18], виконання державою соціальних функцій через податкові джерела зростання доходів бюджету (12) та можливість самореалізації (14).

Профспілки, як група внутрішніх користувачів, до всіх видів звітності (крім статистичної) мають однаковий соціально-економічний інтерес (15) – підтримка необхідних життєзабезпечуючих матеріальних і моральних умов для праці та проживання працівників підприємства.

Що стосується *органів до сфери управління яких належить підприємство*, то у них найвагоміше значення мають органи державного контролю і регулювання, тому вони і формують ідентичний інтерес до всіх форм звітності при виокремленні його економічної (16) – “використання інформації як основи статистичних даних про національний дохід та формування макроекономічних показників” [6, с. 25] та соціальної (17) – визначення місця підприємства серед аналогічних суб’єктів господарювання [6, с. 25] та своєчасності інформування органів влади – складових.

Потенційні акціонери та інвестори лише для економічних потреб цікавляться фінансовою та частково статистичною звітністю підприємства (18), що полягають у доцільності придбання та володіння цінними паперами [5, с. 595].

Постачальники і покупці цікавляться з економічної точки зору фінансовою звітністю підприємства задля впевненості у своєчасності погашення підприємством своїх зобов’язань по грошових розрахунках (19) та товарних поставках (21) задля соціальних перспектив подальшої співпраці (20) та задоволення потреб споживачів (22).

Банки та кредитори оцінюють показники фінансової та податкової звітності підприємства лише з економічного аспекту (23) задля прийняття рішень щодо “доцільності співробітництва, враховуючи його ліквідність, фінансову стійкість і незалежність” [2, с. 18].

Економічний інтерес *учасників біржових торгів, страхових компаній, судових та слідчих органів і громадськості* до звітності підприємства полягає в постійному спостереженні за

законністю, раціональністю та відповідністю укладеним угодам стосовно діяльності загалом (24), а також у сфері податків і зборів (25) та обов’язкових платежів (26) [2, с. 18].

Засоби масової інформації до всіх форм звітності мають опосередкований соціально-економічний інтерес (27), що базується на задоволенні споживачів власної поданої інформації з питань адміністративно-територіального та галузевого розвитку держави при забезпечення для кожного громадянина прав демократичності.

Аудитори проявляють економічний інтерес (28) до кожного виду звітності підприємства лише “за дорученням іншого суб’єкта з метою перевірки загальних показників і аспектів функціонування” [2, с. 18].

Конкуренти, як так звані неформальні/незаконні користувачі звітності, мають економічний інтерес (29) від оцінки усіх її форм через порівняння власної діяльності з аналізуючим підприємством, а задоволення їх соціальних потреб (30) означає запозичення досвіду для визначення стратегії власного розвитку.

В окрему групу користувачів усіх видів звітності підприємства, а також за необхідності і поточних облікових даних, можна виокремити *науковців по шукачів*, соціальний інтерес (32) яких формується на створенні можливостей власного кар’єрного росту (для студентів здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня, для аспірантів – ступеня кандидата наук, для кандидатів – доктора тощо). Їхні економічні потреби (31) виражаються у розробці пропозицій щодо усунення виявлених негативних аспектів діяльності суб’єкта господарювання.

Для практичного вираження соціально-економічних інтересів усіх вищенаведених користувачів звітності підприємства необхідною є доступність для них даної облікової інформації. Проте “кризові явища в економіці країни та зміна виробничого процесу... і як наслідок – підвищення ризикованості підприємницької діяльності... спричиняють істотний вплив на процес прийняття управлінських рішень та на мінімізацію інформаційної відкритості системи бухгалтерського обліку для зовнішніх користувачів як засіб забезпечення інформаційної безпеки підприємства. У зв’язку з цим розробки потребує системний перегляд підходу до організації бухгалтерського обліку та руху інформаційного продукту, ним згенерованого, з урахуванням комерційної та функ-

ціональних повноважень суб’єкта, що здійснює вплив на нього” [7]. При цьому такі взаємовідносини повинні базуватись на довірі та впевненості у неспричиненні шкоди підприємству-інформатору.

IV. Висновки. У сучасних ринкових умовах господарювання, які часто базуються на конкурентній боротьбі між підприємствами, поняття доступності та гласності облікової інформації не може бути остаточно вирішеним навіть на законодавчому рівні. Адже це вимагає внесення змін до низки нормативно-правових актів і трансформації повноважень та функцій окремих державних структур управління. Звітність у всіх її видах є найоптимальнішим засобом отримання інформації про діяльність того чи іншого суб’єкта господарювання. Проте формування її показників і подання у відповідні інстанції захищається принципом конфіденційності. Для відкритості та публічності такої інформації необхідним є мотиваційний чинник для суб’єкта-звітувача. Ним може бути формування нового типу ринкових комерційних відносин купівлі-продажу, об’єктом яких виступатиме звітна інформація – адже плата за її надання користувачам для задоволення їх соціально-економічних інтересів буде матеріальним і моральним відшкодуванням підприємству за відкритість власної звітності. Проте основним

УДК 334.716:338.3

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто теоретичні і практичні проблеми формування і розвитку виробничої структури підприємства. Проаналізовано також економічну сутність цього поняття як економічної категорії. Показано розвиток виробничої інфраструктури підприємства.

Ключові слова: інфраструктура, розвиток, виробнича інфраструктура.

I. Вступ. Дослідження місця промислової інфраструктури в розвитку промислових підприємств вимагає уточнення поняття виробничої інфраструктури і сутності її функціонування.

Інфраструктура є обов’язковою умовою ефективного функціонування економіки, яка вклю-

суб’єктом даних відносин повинна бути державою через виконання своїх регуляторно-контролюючих функцій.

1. *Левицька С. О.* Звітність підприємств : навчальний посібник. – Рівне : НУВГП, 2008. [електронний ресурс] eprints.ua.edu.ua

2. *Якубів В. М.* Звітність підприємств : навчальний посібник / В. М. Якубів. – Івано-Франківськ Тіповіт, 2010. – 436 с.

3. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. (зі змінами і доповненнями) / [електронний ресурс] www.rada.gov.ua

4. *Хом’як Р. Л.* Бухгалтерський облік та оподаткування : навчальний посібник / Р. Л. Хом’як, В. І. Лемішовський. – Львів : Бухгалтерський центр “Ажур”, 2010. – 1220 с.

5. *Лень В. С.* Організація бухгалтерського обліку : навчальний посібник / В. С. Лень, О. Ю. Акименко, О. І. Волот та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2006. – 696 с.

6. *Верига Ю. А.* Звітність підприємств : навчально-методичний посібник / Ю. А. Верига, М. М. Орищенко, Н. В. Прохар. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 272 с.

7. *Лаговська О. А.* Передумови трансформації бухгалтерського обліку: системний аналіз. / О. А. Лаговська. // Вісник ЖДТУ : Економічні науки. – № 3. – 2010 / [електронний ресурс] www.nbu.gov.ua/portal/

The essence and types of the enterprises reporting, normative and legal software of its drawing up processes are opened; the reporting users interests are defined through the satisfaction of their social and economic needs for the development of their own activity and the society in general.

Гобур І. Б.